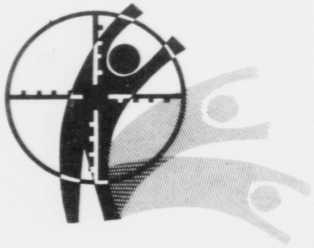

Tann dag- in teir fóru við Hugo Riveros

Tekningina hefur danski teknarin Ejler Krag gjort. Hon er frá plakát-framsýning um «avrætt-
ing uttan lóg og dóm»

Tað var seinnapartin ein kaldan dag í júlí í 1981 at tann chilenski málari Hugo Riveros sá tann lægna bláa bilin steðga uttan fyrri húsin hjá sær. Gjøgnum fleiri dagar var bilurin steðgaður hinumegin vegin, meðan biðað varð eftir at Hugo Riveros fór frá húsum, og síðan varð hann eltur. Í fyrstani komu teir í einum hvítum Daihatsu, men við hvørt, sum í dag, í einum myrkbláum persónbili.

Triggir av monnum hövdu verið har um morgunin, meðan hann var úti, og spurt eftir honum. Teir sögdu við konu hansara: «Hugo Reveros Gómez skal mæta í rættinum.» Teir sögdu ikki hví. Nú vóru teir aftur.

Hann hevði neyvnan latið hurðina upp fyrr enn teir tóku hann og bundu fyrri eyguni á honum. Síðan lögdu teir hann í jandjörn, drógu hann út á gøtuna, koyrdu hann inn í bilin og fóru avstað við honum.

Í Chile er einki óvanligt í at fólk verða burturførð, ei heldur var hetta fyrst ferð at tann 29 ára gamli Hugo Riveros var ferdur heimanfrá. Arið fyrri, tann 20. oktober 1980, varð hann handtíkin heima við hús í Santiago av vápnadum monnum í sivilklæðum. Hetta var byrjanin til 17 dagar í varðhaldi hjá CNI, loynipoliitið í Chile. Hann sat í loyndum og varð pindur við elektriskum stoytum. «Teir sögdu við meg: Tað er okkum tað sama antin tú livir ella doyrt» greiddi hann seinni frá. Fanga-
vørðarnir höttu við at teir skuldu svrgia fyrri at hann

«hvarv» og gövu honum ein spaka. «Teir fóru út í garðin við mær og noyddu meg at grava eitt hol... Tá holið var nóg djúpt fekk eg boð um at seta meg á botnin og ein teirra segði í tí hann tók eina byrsu: Hvusu vilt tú helst doyggja?»

Av ótta fyrri hvat kundi henda Riveros í hondunum á CNI tók Amnesty International sær beinanvegin av málinum. Hann varð seinni fluttur í varðveitslu hjá einum dómstóli, ákærður fyrri at vera limur í einum ólógligum politiskum flokki. Allir politiskir flokkar eru bannaðir í Chile. Riveros sat í fongsli í Santiago inntil hann slapp leysur móti kaution í mars 1981.

Sakarmálið helt fram komandi mánaðirnar; ákærin kravdi at Riveros varð fluttur úr Santiago og út á bygd at búgva. Tað var tá hann varnaðist at teir eltu hann. Einaferð kundi hann ein av monnum í hólunum á sær — ein av teimum, ið plágaðu hann í varðhaldinum hjá CNI!

Tann julimorgunin teir komu eftir honum í tí bláa bilinum hevði Riveros verið í býnum og hitt sakforaran hjá sær. Nú, sama seinnapart, varð hann jagstraður av húsinum og burturførður.

Dagin eftir varð líkið av honum funnið í útjaðarinum av býnum, í Cajon del Maipo, ein gjóta nær Coloradi-ánni. Ein elektrikari sum var til arbeiðis har um leiðir, gekk seg fram á tað. Hendurnar vóru bundnar aftanfyrri

bak og trý knivssær vóru á búkinum. Á bringuni lá eitt pappetti við bókstavinum R á, skrivaður við blóði. R er merkið hjá «Resistance», ið er ein felagsskapur av vinstrahálum móttæðufólki móti stjórnini.

Líkið varð ført til rættarlæknastovnin Instituto Médico Legal, har kona Riveros, Miriam, kendi tað sum líkið av manninum. Uttan at vita hvør hevði burturført mannin, hevði hon longu verið í appellarættinum í Santiago við kravi um at rætturin setti eina kanning í verk fyrri at finna hann.

Nú gjørði hon av at avdúka drápsmenninar. Hon kravdi eina kanning av drápinum, men appellarætturin sýtti fyrri hesum. Tað eydnaðist henni kortini at fáa ein av undirráttunum í býnum at taka sær av málinum. Men áðrenn eitt ár var líðið varð málið endað, uttan at tað eydnaðist at finna útav hvør var sekur í morðinum av Riveros, og í apríl 1982 staðfesti appellarætturin at málið skuldi leggjast niður. Tað kundi ikki verða uppafturtekið uttan nýggj prógv vóru útvegað.

Teir ósvaraðu spurningarnir eru framvegis nógvir í hesum málinum eins og í øðrum málum í Shile og víða har í heiminum. Hvørjir vóru drápsmenninir? Einkin talar fyrri at Riveros varð myrður av vanligum brotsmonnum: Eingi krøv vóru um loyspæning og pappettið, ið funnið varð á líkinum, ber boð um eitt

politiskt morð.

Hví sýttu dómstólarnir fyrri at taka sær av málinum? Ein loyniligur drápsmannabólkur átók sær ábyrgdina fyrri morðinum í fleiri telefonboðum til bløðini. Kendur undir navninum Comando de Vengadores de Humberto Tapia Barraza hevnr hesin bólkurin morðið av Humberto Tapia Barraza, ein CNI-maður, ið varð skotin niður á gøtuni í júlí 1981. Hetta er bert ein av teimum nógvu loyniligu felagsskapunum í Chile, ið vera hildnir at standa í sambandi við trygdartænastuna.

Hví varð sakarmálið steðgað hóast alt bendi á at CNI hevði ein finger við í spælinum? EWftirlitið við Riveros og burturføringin mintu nógv um framferðina, sum loynipoliitið hevur nýtt í øðrum førum.

Ein embætismaður, ið var settur av mannarættindanevndini hjá S.T. at kanna tilíkar hendingar og onnur mannarættindabrot í Chile, endaði frágreiðing sína, ið kom í 1981, við hesum orðum: «Higartil er einki dømi um at teir seku í tilíku brotsverku um hava verið revsaðir eftir lógini.»

Ósvaraðu spurningarnir í Riveros-málinum eru teir somu í øðrum drápsmálum í Chile eins og aðrastaðni. Í londum við ymiskum politiskum skipanum frá Guatemala til India, Philipsoyggiarnar og Iran bendir alt á at stjórnardeildir hava eina hond við í tilíku morðum. Sama myndin endurtekur seg: einki

verður gjort fyrri at avdúka teir seku og morðini halda fram ótarnað.

Summar stjórnir senda misvisandi tíðindi út fyrri at fjala yvir brotsverkunum. Í 1974 boðaði stjórnin í Eitopia frá at 60 kendir politiskir fangar, eitta millum tann fyrrverandi stjórnar-ovastin, vóru avrættaðir. Veruleikin var tann, at allir uttan ein vórðu skotnir uttan lóg og dóm.

Í summum førum verða falsað «prógv» nýtt. Í Colombia sýndi ein herdeild í 1981 fram nokur lík, sum teir sögdu vóru av uppreistrarmonnum, ið vóru skotin í bardaga. Grannarnir greiddu frá at teir dripu vóru ferdir burtur av einum bóndagardi dagin fyrri, líkini bótu tekin um tortur og vápnini, ið lógu við síðuna av líkunum vóru lögð har av hermonnum, sum hövdu noytt bygðafólkið at hjálpa til við at flyta líkini og leggja «framsýningina» til rættis.

Tað hendir eisini, at lógávan eggjar til politisk morð. Í indiska statinum Andhra Pradesh hava ávík øki í fleiri ár verið skrásett sum «vandaeki» í royndunum at basa teir Marxist-Leninistisku rørs-luni Naxalite. Í hesum økinum hava politimenn rætt at skjóta við skørpum um teir meta at ein samkoma við meira enn fimm luttakarum er ólóglig. Indiska stjórnin kunn-gjörði í 1981 at seinastu 13 árin vóru 216 Naxalittar skotin til deyða í Andhra Pradesh, aftaná vápnað alop á politiið.

Eygnavitni hava kortini greitt frá, at fleiri av offrunum vóru handtíkin og pind áðrenn tey vórðu skotin.

Í einari roynd at vekja ans millum fólk um allan heiminn fyrri politiskum morðum sum altjóða fyribrigdi byrjaði fyrrverandi stjórnin fyrri S.T. mannarættindastovninum, Theo van Boven, røðu sína tá stovnurin hevði fund í 1982 við at greiða frá teimum prógvum hann hevði fingið. Í stríð við vanligan sið talaði hann uttan at leggja fingrarnar ímillum um hópráp, ið vóru framd seinastu tíðina: útruðdingin av ótaldum cambodianarum, blóðbað í Suður-Afrika, týningar í Uganda og Ekvatorial-Ginea, «hvørvingar» og dráp í Chile og deyðsoffrini í El Salvador og Guatemala.

«Vit kunnu tjakast um talið av teimum myrðu, avrættaðu og horvnu» segði van Boven. «Talið á offrum, ofta túsenda og tiggjutúsundatal, fer langt út um alt menniskjansligt vit og skil.»

Teir sum myrðu Hugo Riveros Gómez í Chile eru framvegis ikki dømdir og síðan tá eru onnur deyð á líknanði hátt. Tað var um hesi fólk, chilénarar, cambodianarar, ugandar og nógv nkur van Boven talaði, tá hann at enda segði: «Aftanfyrri øll hesi töl hóm vit menniskju sum Heimsyvirlysing Sameindu Tjóða um Mannarættindi eins væl var galdandi fyrri og hvørs rættur at liva var eins sjálvsagdur og tin og min.»